

49020 - روش و سنت پیامبر - صلی الله علیه وسلم - در نماز دو عید

سوال

می‌خواهم بدانم روش پیامبر - صلی الله علیه وسلم - در نماز دو عید چگونه بوده است.

پاسخ مفصل

پیامبر - صلی الله علیه وسلم - نمازهای عید را در مصلی به جای می‌آورد و از ایشان - صلی الله علیه وسلم - ثابت نشده که نماز عید را در مسجد ادا کرده باشند.

امام شافعی در «الأم» می‌گوید: «به ما رسیده که پیامبر - صلی الله علیه وسلم - در نمازهای عید در مدینه به مصلی می‌رفتند و همینطور از کسانی که پس از ایشان بودند مگر در صورت وجود عذر مانند باران و مانند آن، و همینطور عامه‌ی اهل دیگر سرزمین‌ها به جز مکه».

ایشان برای رفتن به این نماز زیباترین لباس خود را می‌پوشیدند. ایشان - صلی الله علیه وسلم - خله‌ای داشت که برای نمازهای عید و جمعه می‌پوشید.

(به دو تکه لباس از یک جنس حله می‌گویند).

ایشان پیش از رفتن به نماز عید فطر چند دانه خرما - به تعداد فرد - می‌خوردند.

بخاری (۹۵۳) از انس بن مالک - رضی الله عنه - روایت کرده که گفت: رسول الله - صلی الله علیه وسلم - روز فطر از خانه بیرون نمی‌رفت تا آنکه چند دانه خرما بخورد که به تعداد فرد (۱ یا ۳ یا ۵ ...) بود.

ابن قدامه می‌گوید: «در مورد استحباب زود خوردن در روز عید فطر اختلافی سراغ نداریم».

حکمت از خوردن پیش از نماز عید فطر این است که کسی گمان نکند تا رسیدن به مصلا‌ی عید باید روزه بود.

و گفته‌اند: این مبادرت در اجرای امر الله متعال به وجوب فطر و روزه نبودن در روز عید پس از وجوب روزه در رمضان است.

اگر خرما نیافت چیزی دیگر ولو آب می‌خورد تا آنکه اصل سنت - یعنی افطار پیش از رفتن به نماز عید فطر - را رعایت کرده باشد.

اما در عید قربان چیزی نمی‌خوردند تا آنکه از مصلی باز می‌گشتند و از قربانی خود می‌خوردند.

روایت کرده‌اند که ایشان برای دو عید غسل می‌کردند. ابن قیم می‌گوید: «در این مورد دو حدیث ضعیف وارد شده...».

اما از ابن عمر که به پیروی شدید از سنت معروف است ثابت شده که در روز عید پیش از خارج شدن به نماز غسل می‌کرد.

پیامبر - صلی الله علیه وسلم - پای پیاده به نماز عید می‌رفت و پیاده برمی‌گشت.

ابن ماجه (۱۲۹۵) از ابن عمر روایت کرده که گفت: پیامبر - صلی الله علیه وسلم - پیاده به نماز عید می‌رفت و پیاده برمی‌گشت.

آلبانی در صحیح سنن ابن ماجه این روایت را حسن دانسته است.

و ترمذی (۵۳۰) از علی بن ابی طالب روایت کرده که گفت: سنت است پاییده به نماز عید بروی. آلبانی در صحیح سنن ترمذی آن را

حسن دانسته است.

ترمذی می‌گوید: «نزد اکثر علما بر اساس این حدیث عمل می‌شود و مستحب می‌دانند که شخص پیاده به عید برود... و مستحب

است که سواره نرود مگر در صورت عذر.

همچنین پیامبر - صلی الله علیه وسلم - هر گاه به مصلی می‌رسید بدون اذان و اقامه و بدون گفتن «**الصلاة جامعة**» نماز را برگزار

می‌کرد، و سنت این است که هیچ یک از این کارها انجام نشود.

و ایشان پیش و پس از نماز عید در مصلی هیچ نماز دیگری نمی‌خواندند.

ایشان - صلی الله علیه وسلم - قبل از خطبه نماز را برگزار می‌کردند. دو رکعت نماز می‌خواندند که در رکعت اول به جز تکبیره

الاحرام هفت تکبیر پی در پی می‌گفتند و بین هر دو تکبیر کمی توقف می‌کردند و از ایشان ذکر خاصی بین این تکبیرات به ما

نرسیده، اما از ابن مسعود نقل کرده‌اند که وی (یعنی ابن مسعود) حمد و ثنای الله می‌گفت و بر پیامبر - صلی الله علیه وسلم - درود

می‌فرستاد.

ابن عمر که به پیروی دقیق از پیامبر - صلی الله علیه وسلم - معروف بود همراه با هر تکبیر دستانش را بلند می‌کرد.

پس از پایان تکبیر سوره فاتحه را می‌خواند و سپس در یکی از دو رکعت سوره «**ق**» و در رکعت دیگر سوره «**قمر**» را

می‌خواند یا سوره «**الأعلى**» و «**غاشیه**» را، که هر دو از ایشان به صحت رسیده و جز آن روایت صحیحی در این مورد نیست. پس

از پایان قرائت تکبیر می‌گفت و به رکوع می‌رود و پس از رکوع و بلند شدن از سجده [در رکعت دوم] پنج تکبیر پی در پی می‌گفت

و پس از تکبیر قرائت را آغاز می‌کرد، بنابراین در هر دو رکعت ابتدا تکبیر می‌گفت و سپس قرائت [حمد و سوره] و پس از آن به

رکوع می‌رفت.

ترمذی از کثیر بن عبدالله بن عمرو بن عوف از پدرش از جدش روایت کرده که پیامبر - صلی الله علیه وسلم - در نمازهای عید در

رکعت اول پیش از قرائت هفت بار تکبیر می‌گفت و در رکعت آخر پیش از قرائت پنج تکبیر می‌گفت. ترمذی می‌گوید: از محمد -

یعنی بخاری - درباره‌ی این حدیث پرسیدم، گفت: در این باب حدیثی صحیح‌تر از این نیست. من نیز چنین می‌گویم. پایان سخن

ترمذی.

و پیامبر - صلی الله علیه وسلم - پس از پایان نماز برمی گشت و در برابر مردم می ایستاد، در حالی که مردم در صف هایشان نشسته بودند، و در همین حال آنان را موعظه می گفت و نصیحت و امر و نهی می کرد، و اگر می خواست گروهی را بفرستد می فرستاد یا اگر می خواست به چیزی امر کند، امر می کرد.

آنجا منبری نبود که بر آن بالا رود و منبر مدینه را بیرون نمی برد بلکه بر روی زمین برایشان خطبه می گفت. جابر می گوید: روز عید را همراه با پیامبر - صلی الله علیه وسلم - بودم، پس ایشان قبل از خطبه نماز را بدون اذان و اقامه برپا کرد، سپس با تکیه بر بلال برخاست و به تقوای الله امر نمود و به طاعتش ترغیب نمود و مردم را موعظه و یادآوری کرد و سپس به نزد زنان رفت و آنان را موعظه نمود و تذکر داد. متفق علیه.

ابوسعید خدری - رضی الله عنه - می گوید: پیامبر - صلی الله علیه وسلم - روز عید فطر و قربان به سوی مصلی می رفت و نخست نماز می خواند و سپس رو به مردم می کرد در حالی که مردم در صف هایشان نشسته بودند... به روایت مسلم.

رسول الله - صلی الله علیه وسلم - همهی خطبه هایش را با حمد پروردگار آغاز می کرد و در هیچ حدیثی از ایشان ثابت نشده که خطبه های عید را با تکبیر آغاز کرده باشند، و بلکه ابن ماجه در سنن (۱۲۸۷) از سعد قَرظ موزن پیامبر - صلی الله علیه وسلم - روایت کرده که گفت: «پیامبر - صلی الله علیه وسلم - در اثنای خطبه تکبیر می گفت و در خطبه ی دو عید بسیار تکبیر می گفت». آلبانی در ضعیف ابن ماجه این روایت را ضعیف دانسته. اما با وجود ضعف این حدیث باز هم دال بر این نیست که پیامبر - صلی الله علیه وسلم - خطبه را با تکبیر آغاز می کرده اند.

در «تمام المنة» آمده است: «با اینکه این حدیث دال بر مشروعیت آغاز خطبه ی عید با تکبیر نیست، سند آن نیز ضعیف است. در آن مردی ضعیف و یک مجهول است، بنابراین استدلال به آن بر مستحب بودن تکبیر در اثنای خطبه جایز نیست».

ابن قیم می گوید:

«مردم درباره ی آغاز خطبه ی عید و استسقا اختلاف کرده اند. [برخی] گفته اند این دو خطبه با تکبیر آغاز می شود و گفته شده خطبه ی استسقا با استغفار آغاز می شود و گفته شده با حمد آغاز می شوند. شیخ الاسلام ابن تیمیه می گوید: و این صحیح است... و پیامبر - صلی الله علیه وسلم - همهی خطبه هایش را با حمد الله آغاز می کرد».

پیامبر - صلی الله علیه وسلم - برای کسی که در نماز عید حاضر شده رخصت داده اند که برای خطبه بنشیند یا برود.

ابوداود (۱۱۵۵) از عبدالله بن سائب روایت کرده که گفت: همراه با رسول الله - صلی الله علیه وسلم - در [نماز] عید حاضر شدم. هنگامی که نماز را به پایان رساند فرمود: «ما خطبه می گوئیم، پس هر که دوست دارد برای خطبه بنشیند و هر که دوست دارد برود» آلبانی در صحیح ابوداود آن را صحیح دانسته است.

پیامبر - صلی الله علیه وسلم - در روز عید از راهی به نماز عید می رفت و از راهی دیگر برمی گشت.

بخاری (۹۸۶) از جابر بن عبدالله - رضی الله عنهما - روایت کرده که گفت: پیامبر - صلی الله علیه وسلم - در روز عید از راهی دیگر [جز راه رفت] برمی گشت.